

ДУАЛЬНА СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: БУТИ ЧИ НЕ БУТИ?

Крістіан ЕБЕРХАРДТ, дослідник Федерального інституту професійної освіти Німеччини (BiBB), доктор; Сніжана ЛЕУ, молодший науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

15 – 16 червня 2018 р. Goethe-Institut в Україні спільно з Міністерством освіти і науки України провів освітній конгрес «Школа майбутнього – шанси та перспективи» (далі – Конгрес). Відкрили Конгрес міністр освіти і науки України, **Л. Гриневич**, Надзвичайний і Повноважний Посол Федерації Республіки Німеччина в Україні **Ернст Райхель**, директор Goethe-Institut в Україні **Бевате Кьюлер**, які висловили побажання продовжити співпрацю і розвивати шляхи ефективного викладання та вивчення німецької мови в системі освіти і навчання України.

У рамках співпраці від Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (далі – ІПТО) в Конгресі взяли участь **В. Радкевич** доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор інституту, **Н. Кулалаєва** кандидат хімічних наук, доцент, завідувач лабораторії технологій професійного навчання та **С. Леу** молодший науковий співробітник лабораторії зарубіжних систем професійної освіти і навчання.

Конгрес проведено в рамках року німецької мови в Україні, тому основною цільовою групою були викладачі німецької мови закладів освіти всіх рівнів акредитації. Цього року сектор професійної освіти і навчання представляли 30 викладачів німецької мови закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О). Програма Конгресу передбачила активне залучення учасників до обговорень нагальних потреб сучасної освіти через низку доповідей, семінарів та практичних занять (воркшопів).

Окрема секція була присвячена висвітленню актуальних тенденцій в професійній освіті. Серед поданих тематик особливе місце посіла дуальна система професійної освіти і навчання, представлена в теоретичному і в практичному аспектах. Ключові ознаки, основні пріоритети та важелі дуальної системи презентувала доктор, дослідник Федерального інституту професійної освіти Німеччини (BiBB) К. Еберхардт у доповіді «Професійна освіта як поєднувальна ланка між школою та ринком праці: дуальні моделі фахової підготовки як простір можливостей для реалізації нинішніх

© Еберхардт К., Леу С., 2018

реформаторських прагнень в Україні». Практичну складову реалізували науковці Інституту НАПН України (ІПТО): Н. Кулалаєва та С. Леу під час тренінгу «Дуальна система освіти в Україні: бути чи не бути».

Варто наголосити, що такий формат заходу (доповідь+тренінг) був підготовлений та представлений науковцями Інститутів як результат багаторічної співпраці та обміну досвідом. Наукові установи тісно співпрацюють з 2013 р. і за цей час др. К. Еберхардт провела для науковців ІПТО низку заходів з питань нормативно-правового забезпечення, співпраці залучених сторін, організації процесу навчання, кадрового забезпечення та фінансування дуальної освіти в Німеччині. Тому під час підготовки та проведення тренінгу науковці ІПТО активно використовували першоджерела. Тож тренінг науковців ІПТО був логічним продовженням доповіді доктора Крістіан Еберхардт й висвітлив дуальну форму здобуття освіти через узагальнення практичного досвіду та потенціалу впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників та роль педагога в умовах дуального навчання, відповідно до статті 9 Закону України «Про освіту». Наголосимо, що дослідники BiBB вже провели низку досліджень та визначили 11 ключових елементів дуальної системи, придатних для впровадження в системах професійної освіти і навчання (ПОН) інших країн.

Учасники тренінгу могли «поглянути» на дуальну освіту також і через призму навчання на засадах продуктивної діяльності (work-based learning), адже в європейському освітньо-науковому й професійному просторі є низка понять, які використовуються для означення різних форм практичної підготовки в ПОН, а саме: самостійне набуття професійного досвіду (work experience), (короткострокові) професійні курси, курс підготовки, оцінювання та сертифікації на базі роботодавця (підприємства), різні види навчання чи акредитації на робочому місці, виробничча практика (work-placement) чи стажування (internship), менторство (mentorship) чи наставництво (work-shadowing), кооперативне навчання (co-operative partnership), учнівство

(apprenticeship) тощо. Найбільш уживаними є «internship», «traineeship» й «apprenticeship», але неоднозначність перекладу цих понять в українських словниках призводить до того, що вони не розмежовуються і часто використовуються як синоніми. Вивчення результатів дослідження науковців ВІВВ дало змогу виокремити характеристики особливості кожного з трьох видів практичної підготовки.

Практична складова тренінгу була присвячена визначенню ролі педагогічних працівників ЗП(ПТ)О в процесах коректного впровадження елементів дуальної форми здобуття освіти в навчальний процес підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в Україні. Підна робота в групах, обговорення та здійснення SWOT-аналізу ролі педагогічного працівника в трансформаційних процесах впровадження елементів дуальної форми навчання дали змогу створити «новітній портрет викладача дуальної системи». У результатів «розглянутих» робіт груп були обговорені (часом навіть досить емоційно) питання як теоретично, так і практичної підготовки педагогічних працівників до роботи в умовах дуальної освіти, можливостей та перспектив їхнього професійного розвитку, визначення ролей, функцій та зобов'язань усіх суб'єктів процесу тощо. Побудова ментальної карти для визначення реалій та перспектив впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників України дала змогу виявити і недостатній рівень готовності системи ПОН до таких змін (нормативно-правове, організаційне, методологічне та методичне забезпечення тощо) і потенціал та потребу в оновленні системи професійної (професійно-технічної) освіти України. Варто зазначити, на чому наголошується в Стратегії розвитку національної освіти в Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 р.: «Завданнями Уряду у сфері освіти у середньостроковій перспективі є ... трансформація змісту освіти на основі компетентісного підходу, модернізація професійно-технічної освіти, що сприятиме підготовці на високому рівні конкурентоспроможних робітничих кадрів, які здатні задовільнити вимоги сучасного ринку праці».

Упровадження елементів дуальної форми навчання із своєчасним проведением

інформаційно-просвітницької діяльності може сприяти вирішенню низки «бульчих» питань в системі ПОН України, а саме:

- вирішенню проблеми оновлення матеріально-технічної бази ЗП(ПТ)О через встановлення продуктивної співпраці з роботодавцями для організації справді дуального професійного навчання і забезпечення їїдного рівня здійснення як теоретичної, так і практичної складових професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників;
  - взаємовигідному підвищенню рівня теоретичної та практичної підготовки педагогічних працівників та практиків-наставників на виробництві завдяки спільній співпраці пілч-о-пліч задля досягнення якісного результату – підготовки висококваліфікованого робітника;
  - поліпшенню якості професійної підготовки завдяки постійній взаємодії з роботодавцями, швидкому реагуванню ЗП(ПТ)О на вимоги підприємств та регулюванню професійного навчання принципами ринкової економіки;
  - підвищенню престижу ПОН через можливості набуття професії в реальних умовах виробництва й отримання визначені винагороди за працю вже під час навчання, що дасть змогу залучити більше молоді до повноцінної та якісної професійної підготовки, адже багатьом молодим людям доводиться комбінувати навчання й роботу як за рахунок навчального, так і особистого часу тощо.
- Отримані результати роботи груп будуть детальніше проаналізовані та враховані під час розроблення матеріалів науково-методичного супроводу професійної діяльності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О в умовах дуальної форми навчання (повної чи часткової). Таку діяльність співробітники Інституту ПТО НАПН України запроваджуватимуть протягом 2019 – 2021 р. р. у рамках науково-дослідної теми «Методичні основи впровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників будівельної, машинобудівної галузей, сфери обслуговування і громадського харчування» та у продовженні тісної співпраці з науковцями й дослідниками Федерального інституту професійної освіти Німеччини.

Шановні читачі!

Не забудьте передплатити журнал

«Професійно-технічна освіта»

на ІІ півріччя 2018 р.

У Кatalозі видань України 2018 р. відомості про наш журнал розміщені на с. 138.

Передплатний індекс 48764